

БУРІМ Д.В.

ДІЯЛЬНІСТЬ УКРАЇНСЬКОГО ТОВАРИСТВА ДОПОМОГИ БІЖЕНЦЯМ В НІМЕЧЧИНІ. ЗА МАТЕРІАЛАМИ АРХІВУ ФЕДЕРАЛЬНОЇ ЗЕМЛІ БЕРЛІН (НІМЕЧЧИНА, БЕРЛІН)

В публікації досліджується діяльність Українського товариства допомоги біженцям в Німеччині за матеріалами фондів Архіву Федеральної Землі Берлін.

По Першій світовій війні на території Німеччини в таборах військовополонених, за різними оцінками, перебувало понад 100.000 українців, переважна більшість з яких повернулася в Україну [10; 12; 15; 16; 18-20; 37; 39-40; 42-44; 46]. У період між двома світовими війнами, за підрахунками сучасних українських дослідників, в Німеччині проживало приблизно 15.000 українців (крім того, тимчасова економічна еміграція з Західної України) [25-26; 32-34; 39-40; 42-44]. Чисельність української еміграції на теренах Німеччини суттєво збільшилась внаслідок окупації Угорщиною Карпатської України та викликаной нею нової хвилі емігрантів-українців до Третього Рейху [12-15; 39-40 46; 47; 60]. З вибухом Другої світової війни в 1939 р. почалась масова еміграція українців на Захід, спершу до окупованої німцями Польщі, а з Польщі - до Німеччини [12; 15; 17; 29-31]. Українська еміграція до Німеччини знову посилилася по окупації німцями Франції та Бельгії, де у міжвоєнний період жили та працювали емігранти з України. Найбільший наплив українців до Німеччини почався після того, як у 1941-1942 рр. німецька армія окупувала українські землі, які знаходились у складі СРСР. За статистикою Української Установи Довіри в Берліні, в 1943 р. було лише із Західної України 800.000 молодих людей на праці в Німеччині. Ця статистика не охоплює великої маси робітників, привезених зі східноукраїнських земель [44, с.212].

Отець доктор Петро Вергун, голова греко-католицької церкви в Німеччині періоду Другої світової війни, у своєму *“Життєписі”*, написаному у 1956 р., писав, що було *“разом усіх один і пів (1,5) мільйона лишень українців-католиків в Німеччині”* [44, с.208-225].

Голова Української Установи Довіри в Німеччині, організації яка опікувалась українськими емігрантами на території Третього Рейху у 1938-1945 рр., доктор Микола Сушко зазначав, що *“лишень у границях Німеччини, включно з Австрією та Чехословаччиною, за виключенням Польщі, принайменше 2 мільйони українців жили в 1944 році”*. В самому Берліні в тому часі жило приблизно 25.000 українців [44, с.212].

У міжвоєнний період в Німеччині були засновані та діяли ряд українських емігрантських організацій, товариств та об'єднань: Спілка українців у Німеччині, Українське товариство червонохресної допомоги біженцям, Українська громада в Німеччині, Українське національне об'єднання, Товариство підтримки української науки та культури, українські професійні та студентські товариства, видавництва тощо [25-26; 33; 39-40; 42].

Матеріали з історії української еміграції в Німеччині зберігаються в усіх провідних архівах та бібліотеках Федеративної Республіки Німеччини: Федеральному архіві ФРН в Берліні (Bundesarchiv der Bundesrepublik Deutschland (Berlin)), Політичному архіві Міністерства закордонних справ ФРН в Берліні (Politisches Archiv des Auswartigen Amtes der Bundesrepublik Deutschland (Berlin)), Таємному державному архіві Пруської культурної спадщини в Берліні (Geheimes Staatsarchiv Preubischer Kulturbesitz (Berlin)), Архів Федеральної землі Берлін (Landesarchiv Berlin (Berlin)), Архіві Університету Гумбольдта (Universitätsarchiv der Humboldt-Universität zu Berlin (Berlin)), Державній бібліотеці Пруської культурної спадщини в Берліні (Staatsbibliothek zu Berlin

Preubischer Kulturbesitz), Державному архіві в Мюнхені (Staatsarchiv Munchen), Архіві міста Мюнхена (Archiv der Stadt Munchen), Баварській державній бібліотеці в Мюнхені (Die Bayerische Staatsbibliothek), Військовому архіві у Фрайбурзі (Bundesarchiv-Militararchiv Freiburg) тощо [1-5; 18; 22-23; 27-28; 32].

Достатньо велику кількість матеріалів із зарубіжної україніки, зокрема матеріали з історії української еміграції в Німеччині міжвоєнного періоду, містять фонди Архіву Федеральної Землі Берлін. А саме: документи з історії діяльності Українського наукового інституту в Берліні 1926-1945 рр. (Ukrainisches Wissenschaftliches Institut in Berlin) [45; 51]; документи з історії діяльності Українського товариства червонохресної допомоги біженцям (Українського товариства допомоги біженцям) 1924-1945 рр. (Ukrainischer Verein fur Rotekreuz - Hilfe - Leistungen (Hilfsverein fur Ukrainische Fluchtlinge) [45; 52]; документи з історії діяльності Товариства підтримки української науки та культури (Verein zur Forderung der ukrainischen Wissenschaft und Kultur (Berlin)) [45; 53]; документи з історії діяльності Української громади в Берліні (Ukrainische Gesellschaft in Berlin ("Ukrajins'ka Hromada v Berlini")) [45; 54]; документи з історії діяльності Українського національного об'єднання (Ukrainische Nationale Vereinigung, Berlin.) [45; 55]; документи з історії діяльності Спілки українців в Німеччині (Verein der Ukrainer in Deutschland, e. V.Sitz in Berlin.) [45; 56]; документи, пов'язані з діяльністю студентських організацій Університету, зокрема товариств, які об'єднували українських студентів (Gemeinschaft auslandischer Studierenden an der Handels - Hochschule Berlin; Hauptgemeinschaft auslandischer Studierender. Sitz in Berlin) [45; 57; 58]

Українські емігрантські товариства, організації, об'єднання, які засновувались і діяли на території Німеччини (та Берліну зокрема), мусили подавати установчі документи та реєструватись у відповідних німецьких судових інстанціях за місцем заснування та діяльності, а також періодично звітуватись про свою діяльність і зміни у статутах і керівництві. Саме ці документи зберігаються в фондах Архіву Федеральної Землі Берлін.

В Архіві Федеральної Землі Берлін, між іншим, зберігаються документи і матеріали з історії діяльності Українського товариства червонохресної допомоги біженцям (з 1929 р.: Українське товариство допомоги біженцям), а саме Статут Товариства, протоколи засідань Загальних Зборів Товариства, листування з німецькими урядовими установами тощо [52].

Українське товариство червонохресної допомоги біженцям було засновано 10 травня 1924 р. в Берліні українськими емігрантами. Заснування Товариства було зареєстровано 26 червня 1924 р. судом нижчої інстанції району Берлін-Митте. Товариство було внесено до Реєстру товариств під №4229, про що було повідомлено в "Публічному віснику Адміністративного округу Потсдам та міста Берлін" (Offentlicher Anzeiger Nr.1 fur den Regierungsbezirk Potsdam und die Stadt Berlin) 12 липня 1924 р. [52, Blatter 11-12].

В березні 1929 р. Українське товариство червонохресної допомоги біженцям змінило назву на "Українське товариство допомоги біженцям". Діяло Товариство до 1945 р.

Головою Товариства було обрано Олександру Скоропадську (дружину гетьмана Павла Скоропадського), співголовою - Володимира Коростовця, секретарем - Олександра Скорописа-Йолтуховського (пізніше - Сергія Шемета). До складу Товариства в різні роки належали: О.Березовський, Г.Вінклер, Д.Дорошенко, Н.Дорошенко, І.Д'яков, О.Д'якова, М.Кочубей, І.Мірчук, М.Мірчук, В.Полетика, О.Сахно-Устимович, Д.Скоропадський, Є.Скоропадська, П.Скоропадський, О.Скоропис-Йолтуховський та інші.

Місцем осідку Товариства, як зазначалось в установчих документах, було передмістя Берліна Ваннзее, адреса: Альзенштрассе, 17. В будинку за цією самою

адресою мешкала у міжвоєнний період та під час Другої світової війни й родина гетьмана Павла Скоропадського.

Українське товариство червонохресної допомоги біженцям мало “за мету надання всіх видів допомоги, які зазвичай надаються організаціями Червоного Хреста, головним чином особам, які народилися в Україні та опинилися в скрутному становищі та наразі в наслідок пануючої в Україні диктатури комуністичної партії позбавлені допомоги як їхньої держави, так і їхнього національного Червоного Хреста”. Зазначалось, що “Товариство не переслідує політичних та господарських цілей” [52, Blatter 5-5 RS].

Українське товариство червонохресної допомоги біженцям проводило діяльність у наступних напрямках: “а) допомога хворим Українське товариство червонохресної допомоги біженцям проводило діяльність у: організація безкоштовних лікарських консультацій, забезпечення тих, хто потребує, безкоштовними ліками та іншими лікарськими засобами, утримання хворих у лікарнях та санаторіях, при наявності коштів - організація свого власного лікувального закладу; б) допомога безробітним: організація бюро з працевлаштування, забезпечення інструментами та матеріалами тих, хто може займатися продуктивною працею, однак через відсутність засобів не може її розпочати; створення робочих місць з навчання різноманітним ремеслам та надання можливості працевлаштування особам без фаху, укладання угод з фабриками та заводами про надання пільг при прийнятті на роботу біженців; в) допомога дітям: забезпечення дітей збіднілих родин продуктами харчування, покращення умов виховання дітей шляхом організації дитячих садочків та відділів соціального забезпечення, забезпечення школярів підручниками, одягом, шкільними грошима, турбота про покращення стану фізичного виховання та матеріального забезпечення дітей та школярів і т.д.” [52, Blatter 5-5 RS].

Українське товариство червонохресної допомоги біженцям виступило ініціатором в справі заснування Українського наукового інституту в Берліні, урочисте відкриття якого відбулось 10 листопада 1926 р. [6-9; 11; 24-26; 38; 44; 46; 49-50; 59].

В рамках Українського товариства допомоги біженцям в різні роки діяло кілька спеціальних комітетів: Комітет допомоги голодуючим в Україні, Комітет допомоги Карпато-українцям, Комітет допомоги українським робітникам та нужденним та ін.

В публікації подано протоколи Загальних Зборів Українського товариства червонохресної допомоги біженцям 1929-1942 рр., які зберігаються в фондах Архіву Федеральної Землі Берлін. Документи друкуються за німецькомовними оригіналами, із збереженням мовних і стилістичних особливостей. Українською переклав Дмитро Бурім.

Документ 1.

PROTOKOLL

der Generalversammlung des Ukrainischen Vereines für Rote-Kreuz-Hilfeleistung für Flüchtlinge.

Berlin, den 12. Marz, 1929.

Die Sitzung der Generalversammlung wurde um 4 Uhr nachmittags eröffnet. Die Vorsitzende der Generalversammlung war gemäss § 14 der Vereinsstatuten die Präsidentin des Vereines Frau Alexandra Skoropadsky.

Die Vorsitzende der Versammlung gibt die Anzahl der zur Generalversammlung erschienen Mitglieder. Von den in Berlin weilenden 22 Mitgliedern sind 19 erschienen. Mithin ist die Generalversammlung gemäss § 15 des Statutes beschlussfähig.

Die Vorsitzende schlägt den Mitgliedern vor die Tagesordnung zu ergänzen und erteilt dem Mitglied und Aufsichtsrat Herrn S.Schemet das Wort, welcher dem den Bericht der Kontrollkommission über die zwei noch nicht kontrollierten Jahre d[as] i[st] 1927 und 1928 erstattete. Die Generalversammlung bestätigte hernach den Bericht der Kontrollkommission einstimmig.

Dem Vorschlag des Vorstandes gemäss wurde einstimmig beschlossen:

A) Statt der fruheren Benennung des Vereines den Verein von nun an: "Hilfsverein für Ukrainische Flüchtlinge" zu nennen.

B) Im §9 des Statutes die Wörter: "der Aufsichtsrat aus sechs" durch folgenden: "der Aufsichtsrat aus drei" zu ersetzen.

C) Im §15 den letzten Satz mit folgendem zu ersetzen: "Die Mitgliederversammlungen sind beschlussfähig bei Anwesenheit von der Hälfte sämtlicher Mitglieder, die ihren Wohnsitz in Berlin haben".

Die Einrichtung des Beitrages von 1 Dollar jährlich als Mitgliedsbeiträge ist einstimmig angenommen.

Nach Besprechung einer Reihe von Fragen, die mit der Entwicklung und der zukünftigen Tätigkeit des Vereines zusammenhängen, wurde dann zur Wahl des neuen Vorstandes, Aufsichtsrates und Kontrollkommission geschritten. Es wurden gewählt:

1) In den Vorstand: Frau A.Skoropadsky, Herr W.Korostowez, Herr A.Skoropyss-Joltuchowsky.

2) In den Aufsichtsrat: Herr D.Doroschenko, Herr A. v. Renteln, Herr S.Schemet.

3) In die Kontrollkommission: Herr H. Djakoff, Herr N.Kotschubey, Frau Ch. v.Renteln.

Die Generalversammlung bevollmächtigte den neuen Vorstand im Namen des Vereines das Amtsgericht zu bitten die von der Generalversammlung genehmigte Abänderung des Statutes einzutragen.

Die Versammlung endete um 7 Uhr.

Die Vorsitzende: A.Skoropadsky

Der Sekretar: S.Schemet

Mitglieder des Vereines:

1) A.Beresowsky	8) P.Skoropadsky
2) D.Doroschenko	9) E.Skoropadsky
3) N.Doroschenko	10) D.Skoropadsky
4) H.Djakoff	11) A.Skoropyss-Joltuchowsky
5) N.Kotschubey	12) W.Skoropyss-Joltuchowsky
6) O.Djakoff	13) J.Petruschewsky.
7) A.Sachno-Ustimowitsch	14) U.Petruschewsky
	15) W.Poljetika
	16) W.Korostowez
	17) A.Korostowez

Abschrift beglaubigt

Sekretar: S.Schemet (geschrieben von der Hand)

Печатки:

"Українське Товариство Допомоги Біженцям",

"Preussisches Amtsgericht. Berlin-Mitte"

Переклад**Протокол****Загальних Зборів Українського Товариства Червонохресної допомоги біженцям.**

Берлін, 12 березня 1929 року.

Засідання Загальних Зборів було відкрито о 16.00. Голоувала на Загальних Зборах відповідно до §14 Статуту Товариства, Президент Товариства Пані Олександра Скоропадська.

Голова Зборів оголосила кількість присутніх на Загальних Зборах членів Товариства. З 22-х проживаючих в Берліні членів Товариства присутні 19. Таким чином, відповідно до §15 Статуту загальні Збори Товариства є повноважними.

Голова запропонував членам доповнити порядок денний та надав слово члену товариства та Наглядової Ради пану С.Шемету, який оголосив доповідь Контрольної Комісії про неперевірені раніше роки, а саме 1927 та 1928 роки. Загальні Збори затвердили одноголосно звіт Контрольної Комісії.

За пропозицією Голови було вирішено одноголосно:

А) Замість попередньої назви Товариство буде називатись "Українське Товариство Допомоги Біженцям"

Б) У §9 Статуту слова "Наглядова Рада з шести" замінити на "Наглядова Рада з трьох".

В) У §15 останнє речення замінити на наступне: "Збори членів Товариства є повноважними за наявності половини всіх членів, які проживають в Берліні".

Пропозицію про щорічний внесок у розмірі 1 долар прийнято одноголосно.

Після обговорення ряду питань, пов'язаних з розвитком та майбутньою діяльністю Товариства, були проведені вибори нового Правління, Наглядової Ради та Контрольної Комісії. Обрано:

1) Склад Правління: пані О.Скоропадська, пан В.Коростовець, пан О.Скоропис-Йолтуховський.

2) Склад Наглядової Ради: пан Д.Дорошенко, пан А. фон Рентельн, пан С.Шемет.

3) Склад Контрольної комісії: пан І[полит] Д'яков, пан М[икола] Кочубей, пані Ш[арлотта] фон Рентельн.

Загальні Збори надали Правлінню повноваження від імені Товариства просити окружний суд внести до Статуту зміни, прийняті Загальними Зборами Товариства. Збори закінчилися о 19.00.

Голова: О.Скоропадська

Секретар: С.Шемет

Члени Товариства:

1) О.Березовський

8) П.Скоропадський

2) Д.Дорошенко

9) Є.Скоропадська

3) Н.Дорошенко

10) Д.Скоропадський

4) І.Д'яков

11) О.Скоропис-Йолтуховський

5) М.Кочубей

12) В.Скоропис-Йолтуховський

6) О.Д'якова

13) І.Петрушевський

7) О.Сахно-Устимович

14) У.Петрушевський

15) В.Полетика

16) В.Коростовець

17) О.Коростовець

Підписи підтверджено
Секретар: С.Шемет (написано від руки)

Печатки:
“Українське Товариство Допомоги Біженцям”,
“Прусський суд нижчої інстанції. Берлін-Мітте”

Документ 2.
PROTOKOLL
der Generalversammlung des “Hilfsverein für Ukrainische Flüchtlinge”
Berlin, den 20 Dezember. 1930.

Die Sitzung der Generalversammlung wurde um 4 Uhr nachmittags eröffnet. Die Vorsitzende der Generalversammlung war gemäss § 14 der Vereinstatuten die Präsidentin des Vereines Frau Alexandra Skoropadsky. Die Vorsitzende der Versammlung gibt die Anzahl der zu Generalversammlung erschienen Mitglieder. Von den in Berlin weilenden 19 Mitgliedern sind 15 erschienen. Mithin ist die Generalversammlung gemäss § 15 des Statutes beschlussfähig.

Die Vorsitzende schlägt den Mitgliedern vor die Tagesordnung zu ergänzen und erteilt dem Mitglieder und Aufsichtsrat Herrn S.Schemet das Wort, welcher denn den Bericht der Kontrollkommission über die zwei noch nicht kontrollierten Jahre d[as] i[st] 1929 und 1930 erstattete. Die Generalversammlung bestätigte hernach den Bericht der Kontrollkommission einstimmig.

Die Einrichtung des Beitrages von 1 Dollar jährlich als Mitgliedbeiträge ist einstimmig angenommen.

Nach Besprechung einer Reihe von Fragen, die mit der Entwicklung und der zukünftigen Tätigkeit des Vereines zusammenhängen, wurde dann zur Wahl des neuen Vorstandes, Aufsichtsrates und der Kontrollkommission geschritten. Es wurden gewählt:

1) In den Vorstand:

Frau Exzellenz Alexandra Skoropadsky,
Herr D-r Wladimir Korostowetz,
Herr Gustav Winkler.

2) In den Aufsichtsrat:

Herr Professor Dimitrius Doroschenko (*виправлено олівцем: Demetrius Doroschenko - Д.Б.*)
Herr Alexander Skoropyss-Joltuchowsky,
Herr Sergius Schemet

3) In die Kontrollkommission:

Herr Senator Hippolit Djakow,
Grafin Marie de Montresor,
Oberst a.d. Johann Petruschewsky.

Die Versammlung endete um 6 Uhr.

Die Vorsitzende: A.Skoropadsky (*nidnuc*)

Der Sekretar: S.Schemet (*nidnuc*)
Секретар: С.Шемет (*nidnuc*)

Mitglieder des Vereines:

(підписали)

- 1) *W. v. Korostovetz*
- 2) *A. von Korostovetz*
- 3) *A. Skoropyss-Joltuchowsky*
- 4) *W. Skoropyss*
- 5) *Danylo Skoropadsky*
- 6) *Paul Skoropadsky*
- 7) *Elisabeth Skoropadsky*
- 8) (не підпиано)
- 9) (не підпиано)
- 10) (не підпиано)
- 11) (не підпиано)
- 12) (не підпиано)
- 13) (не підпиано)
- 14) (не підпиано)
- 15) (не підпиано)

Alexandra Skoropadsky

Wladimir von Korostovetz

Landesarchiv Berlin. Bestand Amtsgericht Charlottenburg. Sonderinventar. Vereinregister. Rep.42, Acc 2147, Nr.26637. - Ukrainischer Verein für Rotekreuz - Hilfe - Leistungen (Hilfsverein für Ukrainische Flüchtlinge). 1924-1955. Blatter 41-42.

Переклад

Протокол

Загальних Зборів “Українського товариства допомоги біженцям”

Берлін, 20 грудня 1930 року.

Засідання Загальних Зборів Товариства було відкрито о 16.00. Голоувала на Загальних Зборах згідно §14 Статуту Товариства Президент Товариства пані Олександра Скоропадська.

Голова Зборів оголосила кількість присутніх на Загальних Зборах членів Товариства. З 19 проживаючих в Берліні членів присутні 15. Таким чином Загальні Збори згідно §15 Статуту є повноважними.

Голова запропонувала членам доповнити Порядок денний та надала слово члену товариства та Наглядової Ради Пану С.Шемету, який оголосив доповідь Контрольної Комісії про раніше не контрольовані роки, а саме 1929 та 1930 роки. Загальні Збори одногосно затвердили звіт Контрольної Комісії.

Пропозицію про щорічний внесок у розмірі 1 долар прийнято одногосно.

Після обговорення ряду питань, пов'язаних із розвитком та майбутньою діяльністю Товариства, були проведені вибори нового Правління, Наглядової Ради та Контрольної Комісії. Es wurden gewählt: Обрано:

До складу Правління:

Високошановна пані Олександра Скоропадська,

Пан Д-р Володимир Коростовець,

Пан Густав Вінклер.

2) До складу Наглядової Ради:
Пан професор Дмитро Дорошенко,
Пан Олександр Скоропис-Йолтуховський,
Пан Сергій Шемет

3) До складу Контрольної комісії:
Пан Сенатор Іполит Д'яков,
Графиня Марія де Монтрезор,
Полковник у відставці Іван Петрушевський.

Збори закінчились о 18.00.

Голова: *О. Скоропадська (підпис)*

Секретар: *С. Шемет (підпис)*

Члени Товариства:
(підписали)

- 1) *В. фон Коростовець*
- 2) *А. фон Коростовець*
- 3) *О. Скоропис-Йолтуховський*
- 4) *В. Скоропис*
- 5) *Данило Скоропадський*
- 6) *Павло Скоропадський*
- 7) *Єлизавета Скоропадська*
- 8) *(не підпиано)*
- 9) *(не підпиано)*
- 10) *(не підпиано)*
- 11) *(не підпиано)*
- 12) *(не підпиано)*
- 13) *(не підпиано)*
- 14) *(не підпиано)*
- 15) *(не підпиано)*

Олександра Скоропадська
Володимир фон Коростовець

Документ 3.

Protokoll

der Generalversammlung des Hilfsvereines für Ukrainische Flüchtlinge.

Berlin den 22. 9 33.

Beginn der Sitzung der Generalversammlung um 6 Uhr nachm. Den Vorsitz fuhr gemäss Punkt 14 des Vereinsstatutes die Präsidentin des Vereines, Frau Alexandra Skoropadsky.

Die Vorsitzende der Versammlung ermittelt die Zahl der zur Generalversammlung erschienen Mitglieder. Von 20 in Berlin weilenden Mitgliedern waren 16 anwesend. Daher war die Generalversammlung gemäss Punkt 15 des Statutes Beschlussfähig.

Die Vorsitzende der Versammlung verlautbart die Tagesordnung.

Das Vereinsmitglied D. Skoropadsky verliest den Bericht der Kontrollkommission anlässlich der Revision der Einnahmen und Ausgaben des Vereines für die Jahre 1931 und 1932 und für die

ersten 8 Monate des Jahres 1933, ebenso die Tätigkeit des Vereines. Die Generalversammlung bestätigte den Bericht der Kontrollkommission einstimmig.

Das Vereinsmitglied S.Schemet verliest den Bericht über die Hungerkatastrophe in der Sowjet-Ukraine und schlägt dem Verein vor, ein besonderes Komitee für die Organisation einer Hilfsaktion für die Hungernden in der Ukraine zu bilden. Nach erfolgter Besprechung wurde seitens der Versammlung einstimmig beschlossen:

a) eine Kommission zu bilden unter dem Vorsitz des Frl. Elisabeth Skoropadsky gemeinsam mit Senator H.M.Diakow, A.F.Skoropys-Joltuchowsky und Prof. Dr. I.Mirtschuk.

b) dieser Kommission die Organisation des Hilfskomitee für die Hungernden in der Sowjet-Ukraine zu übertragen und sie zu veranlassen das Präsidium dieses Komitees zu übernehmen.

c) die Kommission zu bevollmächtigen, einen Tätigkeitsplan für das Komitee auszuarbeiten und zur Mitarbeit im Komitee als ordentliche und als Ehrenmitglieder jene Personen einzuladen, welche die Kommission für zweckmassig erachtet.

d) zur Verfügung der Kommission für den Anfang der Tätigkeit derselben 100 Mark zu bewilligen.

e) die Kommission und das Komitee zu bevollmächtigen, mit Komitee, die in anderen Orten zum gleichen Zwecke errichtet wurden, in Verbindung zu treten, sowie dafür zu sorgen, dass ein solches Komitee unter Beteiligung des Frl. Elisabeth Skoropadsky und des Herrn W.Korostowetz in London errichtet werde.

Nach Besprechung verschiedener mit der Tätigkeit des Vereines verbundener Angelegenheiten wurden der neue Vorstand, Aufsichtsrat und Kontrollkommission gewählt.

Gewählt wurden:

1) In den Vorstand:

- a) Frau Alexandra Skoropadsky,
- b) Herr Dr. Wladimir Korostowetz,
- c) Herr Dr. Gustav Winkler.

2) In den Aufsichtsrat:

- a) Herr Senator Hippolit Diakow,
- b) Herr Alexander Skoropys-Joltuchowsky,
- c) Herr Sergius Schemet.

3) In die Kontrollkommission:

- a) General a. D. Alexander Beresowsky,
- b) Frau Professor Mirtschuk,
- c) Oberst a. D. Iwan Petruschewsky.

Die Generalversammlung endete um 8 Uhr.

Vereinsvorsitzende: *A.Skoropadsky (niðnuc)*

Vereinssekretar: *S.Schemet (niðnuc)*

Vorstandsmitglieder: *Dr. Gustav Winkler (niðnuc)*

Печатка: “Українське Товариство Допомоги Біженцям”

Переклад

Протокол

Загальних Зборів Українського товариства допомоги біженцям

Берлін, 22 вересня 1933 року.

Початок засідання Загальних Зборів о 18.00. Головує на засіданні, згідно пункту 14 Статуту Товариства, Президент Товариства пані Олександра Скоропадська.

Голова Зборів повідомила про кількість присутніх на Загальних Зборах членів. З 20-ти членів, проживаючих в Берліні, присутні 16. Таким чином, згідно пункту 15, Загальні Збори є повноважними для прийняття рішення.

Голова оголосила Зібранню Порядок денний.

Член Товариства Д.Скоропадський виголосив доповідь Контрольної комісії стосовно ревізії прибутків та видатків Товариства за 1931, 1932 та за 8 місяців 1933 рок, а також щодо діяльності Товариства. Загальні Збори затвердили звіт Контрольної Комісії одногосно.

Член Товариства С.Шемет виголосив доповідь про катастрофічний голод в Радянській Україні та запропонував Товариству створити спеціальний Комітет з організації акції допомоги голодуючим в Україні. Після обговорення, Загальні Збори одногосно прийняли рішення:

а) створити Комісію на чолі з панною Єлизаветою Скоропадською, у складі Сенатора І.М.Д'якова, О.Ф.Скорописа-Йолтуховського та професора доктора І.Мірчука.

б) доручити зазначеній Комісії організацію Комітету з допомоги голодуючим у Радянській Україні та виконання обов'язків Президії цього Комітету.

в) доручити зазначеній Комісії розробити план діяльності Комітету та запросити до співпраці в Комітеті в якості його звичайних та почесних членів тих осіб, яких Комісія вважатиме за доцільне.

г) виділити 100 марок на потреби Комісії для розгортання її діяльності.

д) доручити Комісії та Комітету, спільно з Комітетами, які будуть створені для цієї мети в інших місцях, перебувати у взаємодії, а також поклопотатися про те, щоб подібний Комітет за участю панни Єлизавети Скоропадської та пана В.Коростовця було створено в Лондоні.

Після обговорення різноманітних справ, пов'язаних з діяльністю Товариства, було обрано нове Правління, Наглядову Раду та Контрольну Комісію.

Обрали:

1) До складу Правління:

- а) Пані Олександра Скоропадські,
- б) Пан др. Володимир Коростовець,
- в) Пан др. Густав Вінклер.

2) До складу Наглядової Ради:

- а) Пан Сенатор Іполит Д'яков,
- б) Пан Олександр Скоропис-Йолтуховський,
- в) Пан Сергій Шемет.

3) До складу Контрольної Комісії:

- а) Генерал у відставці Олександр Березовський,
- б) Пані професор Мірчук,

в) Полковник у відставці Іван Петрушевський.

Загальні Збори закінчилися о 20.00.

Голова Товариства: *О.Скоропадська (підпис)*

Секретар Товариства: *С.Шемет (підпис)*

Член Правління: *Др. Густав Вінклер (підпис)*

Печатка: “Українське Товариство Допомоги Біженцям”

Документ 4.
ПРОТОКОЛ

der Generalversammlung des Hilfsvereins für die Ukrainischen Flüchtlinge.
Berlin, 31 Aug. 1936.

Beginn der Sitzung der Generalversammlung um 5 Uhr nachmittags.

Den Vorsitz führt zufolge Punkt 14 des Vereinstatutes die Präsidentin des Vereins Frau Alexandra Skoropadsky.

Das Mitglied des Aufsichtsrates Herr S.Schemet wurde von der Präsidentin beauftragt Sekretar der Versammlung zu sein.

Die Vorsitzende der Versammlung ermittelt die Zahl der zur Generalversammlung erschienenen Mitglieder. Von den neunzehn in Berlin weilenden Mitgliedern waren funfzehn anwesend. Daher war die Generalversammlung gemass Punkt 15 des Statutes beschlussfähig.

Die Vorsitzende teilt mit, dass eines der aktivsten Mitglieder des Vereins und des Hilfskomitees für die Hungernden in der Ukraine, Senator Hippolit Djakow, im vorigen Jahre verstorben ist.

Die Vorsitzende bittet die Anwesenden sein Andenken durch Erheben von den Platzen zu ehren und seiner auch hier anwesenden Witwe Frau Olga Djakow nochmals ihr Beileid auszudrucken.

Daraufhin gab die Vorsitzende die Tagesordnung bekannt.

Das Mitglied der Kontrollkommission Frau Professor Mirtschuk verliest den Bericht über die Revision der Einnahmen und Ausgaben des Vereins und des Hilfskomitee für die Hungernden in der Ukraine, sowie über ihre Tätigkeit vom 22.IX.1933 bis 31. VIII.1936.

Die Kontrollkommission teilt mit, dass bei der Revision alles in vollkommener Ordnung gefunden worden ist.

Die Generalversammlung bestatigt den Bericht der Kontrollkommission einstimmig.

Professor I. Mirtschuk spricht über die grosse muhevollle Arbeit die von der Leiterin des Hilfskomitees für die Hungernden in der Ukraine, Frl. Elisabeth Skoropadsky persönlich geleistet wurde. Die Versammlung spricht Frl. Elisabeth Skoropadsky ihren Dank und Anerkennung aus und gedenkt auch Dankbarkeit aller Freunde des Vereins, die durch tatkräftige Hilfe und zum Teil sehr bedeutende Spenden die Bestrebungen des Vereins unterstützt haben.

Nach Besprechung verschiedener mit der Tätigkeit des Vereins verbundener Angelegenheiten, wurde wieder der Vorstand gewählt, und auch der Aufsichtsrat und die Kontrollkommission.

Gewählt wurden:

I) In den Vorstand:

- a) Frau Alexandra Skoropadsky,
- b) Herr Dr. Wladimir Korostovetz,
- c) Herr Dr. Gustav Winkler.

- II) In den Aufsichtsrat:
a) Frau Senator Olga Djakow,
b) Herr Alexander Skoropyss-Joltuchowsky,
c) Herr Ing. Sergius Schemet.

- III) In die Kontrollkommission:
a) General a. D. Alexander Berezowsky,
b) Frau Professor Marija Mirtschuk,
c) Oberst a. D. Iwan Petruschewsky

Die Generalversammlung endete um 8 Uhr abends.

Vorstands-Mitglieder:
Vorsitzende des Vereins Alexandra Skoropadsky

Dr. Wladimir Korostovetz

Sekretar: S.Schemet

Vorstehende Unterschrift des Lektors Dr. Wladimir Korostovetz, Berlin - Charlottenburg, Reichsstrasse 50, beglaubige ich hiermit.

Berlin, den 23. September 1936.

Nr.86 des Not. - Reg. für 1936

Notar im Bezirke des Kammergerichts

Печатки:
Нотаріуса
Українського Товариства Допомоги Біженцям
Amtsgericht Berlin

Landesarchiv Berlin. Bestand Amtsgericht Charlottenburg. Sonderinventar. Vereinregister. Rep.42, Acc 2147, Nr.26637. - Ukrainischer Verein für Rote Kreuz - Hilfe - Leistungen (Hilfsverein für Ukrainische Flüchtlinge). 1924-1955. Blätter 59-60.

Переклад

Протокол

Загальних Зборів Українського товариства допомоги біженцям

Берлін, 31 серпня 1936 року.

Початок засідання Загальних Зборів о 17.00.

Головує на Засіданні згідно пункту 14 Статуту Товариства, Президент Товариства пані Олександра Скоропадська.

Президент доручила члену Наглядової Ради пану С.Шемету бути секретарем Зборів.

Голова Зборів повідомила про кількість членів, присутніх на Загальних Зборах. З дев'ятнадцяти членів, які проживають в Берліні, присутні п'ятнадцять. Таким чином, Загальні Збори згідно пункту 15 Статуту, є повноважними приймати рішення.

Голова повідомила, що в минулому році помер один з найактивніших членів Товариства та Комітету з допомоги голодуючим в Україні Сенатор Іполит Д'яков.

Голова попросила присутніх вшанувати його пам'ять вставанням з місць та ще раз висловила співчуття присутній вдові пані Ользі Д'яковій.

Після цього Голова оголосила Порядок денний.

Член Контрольної Комісії пані професор Мірчук виголосила звіт про ревізію прибутків та видатків Товариства та Комітету з допомоги голодуючим в Україні, а також про її діяльність з 22.IX.1933 року до 31.VIII.1936 року.

Контрольна Комісія повідомляє, що ревізія всюди виявила повний порядок.

Загальні Збори одногосно затвердили звіт Контрольної Комісії.

Професор І.Мірчук виступає із доповіддю про велику, важку роботу, яка проводилася особисто керівником Комітету з допомоги голодуючих в Україні панною Єлизаветою Скоропадською. Збори висловили панні Єлизаветі Скоропадській свою подяку та визнання, а також подяку всім друзям Товариства, які активною допомогою та частково дуже значними пожертвами підтримували устремління Товариства.

Після обговорення різноманітних справ, пов'язаних з діяльністю Товариства, були обрані Правління, а також Наглядова Рада та Контрольна Комісія.

Обрано:

I) До складу Правління:

- а) Пані Олександра Скоропадська,
- б) Пан доктор Володимир Коростовець,
- в) Пан доктор Густав Вінклер.

II) До складу Наглядової Ради:

- а) Пані Сенатор Ольга Д'якова,
- б) Пан Олександр Скоропис-Йолтуховський,
- в) Пан інженер Сергій Шемет.

III) До складу Контрольної Комісії:

- а) Генерал у відставці Олександр Березовський,
- б) Пані професор Марія Мірчук,
- в) Полковник у відставці Іван Петрушевський.

Загальні Збори закінчилися о 20.00.

Члени Правління:

Голова Правління Олександра Скоропадська

Доктор Володимир Коростовець

Секретар: С.Шемет

Цим підтверджую вищезазначений підпис лектора доктора Володимира Коростовця, Берлін - Шарлоттенбург, Райхштрассе, 50,

Берлін, 23 вересня 1936 року.

Нотаріус Апеляційного суду

Печатки:

Нотаріус

Українське Товариство Допомоги Біженцям

Суд нижчої інстанції міста Берліна

Документ 5.
Protokoll
der Generalversammlung des "Hilfsvereines für ukrainische Flüchtlinge, e.V."
Berlin, den 31. März, 1939.

Beginn der Sitzung der Generalversammlung um 5 Uhr nachmittags.

Den Vorsitz führt zufolge Punkt 14 des Vereinsstatutes die Präsidentin des Vereines Frau Alexandra Skoropadsky.

Das Mitglied des Aufsichtsrates Herr Sergius Schemet wurde von der Präsidentin beauftragt Sekretar der Versammlung zu sein.

Die Vorsitzende der Versammlung ermittelt die Zahl der zur Generalversammlung erschienenen Mitglieder. Von den 23 in Berlin weilenden Mitgliedern waren 19 anwesend. Daher war die Generalversammlung gemäss Punkt 15 des Statutes beschlussfähig.

Die Vorsitzende teilt mit, dass eines der aktivsten Mitglieder des Vereins Frau Dr. Anna Winkler, im vorigen Jahre verstorben ist.

Die Vorsitzende bittet die Anwesenden ihr Andenken durch Erheben von den Platzen zu ehren und Herrn Dr. Gustav Winkler ihr Beileid auszudrücken.

Daraufhin gab die Vorsitzende die Tagesordnung bekannt.

Das Mitglied der Kontrollkommission Frau Professor Mirtschuk verliest den Bericht über die Revision der Einnahmen und Ausgaben des Vereins und des Hilfskomitees für die Hungernden in der Ukraine, sowie über ihre Tätigkeit vom 1.IX.1936 bis 1.III.1939.

Die Kontrollkommission teilt mit, dass bei der Revision alles in vollkommener Ordnung gefunden worden ist.

Die Generalversammlung bestätigt den Bericht der Kontrollkommission einstimmig.

Professor Mirtschuk teilt der Generalversammlung mit, dass viele Ukrainer infolge der Annexion der Karpatho-Ukraine durch Ungarn gezwungen waren dieses Land zu verlassen; einige fluchteten aus eigener Initiative, andere wurden durch ungarische Okkupationsbehörden ausgewiesen. Unter diesen neuen Emigranten herrscht grobe Not; rasche Hilfe ist nötig; ebenfalls brauchen Hilfe die Angehörigen derjenigen Familien, deren Eltern gezwungen waren zu emigrieren oder von den Ungarn verhaftet wurden. Professor Mirtschuk macht einen Vorschlag, zwecks Organisation dieser Hilfe ein besonderes Komitee zu bilden, ähnlich wie es im Falle der Hilfeleistung den Hungernden in der Sowjetukraine im J. 1933 gemacht worden war. Nach eingehender Besprechung des Vorschlages von Prof. Mirtschuk beschloss die Generalversammlung einstimmig folgendes:

Es wird unter Vorsitz des Fraulein Elisabeth Skoropadsky ein "Komitee zur Hilfeleistung für die Karpatho-Ukrainer" gebildet; die Vorsitzende wird beauftragt, zur Mitarbeit im Komitee die Vereinsmitglieder nach ihrer Wahl einzuladen.

Nach Besprechung verschiedener mit der Tätigkeit des Vereins verbundener Angelegenheiten, wurde wieder der Vorstand gewählt, und auch der Aufsichtsrat und die Kontrollkommission.

1) In den Vorstand:

- a) Frau Alexandra Skoropadsky, Vorsitzende.
- b) Herr Dr. Gustav Winkler, Stellvertreter.
- c) Herr Kapitan z. See Erich von Muller, Schriftfuhrer.

2) In den Aufsichtsrat:

- a) Frau Senator Olga Djakowa,
- b) Herr Alexander Skoropyss-Joltuchowsky,
- c) Herr Wladimir von Korostowetz.

3) In die Kontrollkommission:

- a) General a. D. Alexander Beresowsky,
- b) Frau Professor Maria Mirtschuk,
- c) Oberst a. D. Iwan Petruschewsky.

Die Generalversammlung endete um 8 Uhr abends.

Vorstands-Mitglieder:
(нідниси)

Печатка: “Українське Товариство Допомоги Біженцям”

Landesarchiv Berlin. Bestand Amtsgericht Charlottenburg. Sonderinventar. Vereinregister. Rep.42, Acc 2147, Nr.26637. - Ukrainischer Verein für Rotekreuz - Hilfe - Leistungen (Hilfsverein für Ukrainische Flüchtlinge). 1924-1955. Blatter 66-67.

Переклад

Протокол

Загальних Зборів “Українського товариства допомоги біженцям”

Берлін, 31 березня 1939 року.

Початок засідання Загальних Зборів о 17.00.

Головує згідно пункту 14 Статуту Товариства Президент Товариства пані Олександра Скоропадська.

Президент доручила члену Наглядової Ради пану С.Шемету бути секретарем Зборів.

Голова Зборів повідомила про кількість членів, присутніх на Загальних Зборах. З 23 проживаючих в Берліні членів були присутніми 19. Таким чином, згідно пункту 15, Загальні Збори були повноважними приймати рішення.

Голова повідомила, що в минулому році померла одна з найактивніших членів Товариства пані доктор Анна Вінклер.

Голова попросила присутніх вшанувати її пам'ять вставанням з місць та висловила співчуття пану доктору Густаву Вінклеру.

Після цього Голова оголосила Порядок денний.

Член Контрольної Комісії пані професор Мірчук виголосила звіт про ревізію прибутків та видатків Товариства та Комітету з допомоги голодуючим в Україні, а також про діяльність з 1.IX.1936 року до 1.III.1939 року.

Контрольна Комісія повідомляє, що ревізія в усьому виявила повний порядок.

Загальні Збори одногосно затвердили звіт Контрольної Комісії.

Професор Мірчук повідомив Загальним Зборам, що в наслідок анексії Карпатської України Угорщиною багато українців були змушені залишити цю землю; одні виїхали з власної ініціативи, інші були вислані окупаційною угорською владою. Серед нових емігрантів панує велика нужда; необхідна невідкладна допомога; водночас допомоги потребують члени родин, чиї батьки були змушені емігрувати або були заарештовані угорцями. Професор Мірчук запропонував для організації цієї допомоги створити особливий Комітет, подібний до того, який було створено у випадку надання допомоги голодуючим у Радянській Україні у 1933 році. Після обговорення пропозиції професора Мірчука Загальні Збори одногосно вирішили наступне:

Створити “Комітет з надання допомоги карпато-українцям” під головуванням панни Єлизавети Скоропадської; Голова доручила запросити до співпраці в Комітеті членів Товариства.

Після обговорення різноманітних справ, пов'язаних з діяльністю Товариства, були обрані Правління, а також Наглядова Рада та Контрольна Комісія.

1) До складу Правління:

- а) Пані Олександра Скоропадська, Голова.
- б) Пан доктор Густав Вінклер, заступник Голови.
- в) Пан капітан першого рангу Еріх фон Мюллер, секретар.

2) До складу Наглядової Ради:

- а) Пані Сенатор Ольга Д'якова,
- б) Пан Олександр Скоропис-Йолтуховський,
- в) Пан Володимир фон Коростовець.

3) До складу Контрольної Комісії:

- б) Генерал у відставці Олександр Березовський,
- в) Пані професор Марія Мірчук,
- в) Полковник у відставці Іван Петрушевський.

Загальні Збори закінчились о 20.00.

Члени Правління:

(підписи)

Печатка: "Українське Товариство Допомоги Біженцям"

Документ 6.

PROTOKOLL

der Generalversammlung des "Hilfsvereins für ukrainische Flüchtlinge e. V."

Berlin, den 27 August 1942.

Beginn der Sitzung der Generalversammlung um 5 Uhr nachmittags.

Den Vorsitz führt zufolge Punkt 14 des Vereinsstatutes die Präsidentin des Vereines Frau Alexandra Skoropadsky.

Das Mitglied des Vereines Herr Sergius Schemet wurde von der Präsidentin beauftragt Sekretar der Versammlung zu sein.

Die Vorsitzende der Versammlung ermittelt die Zahl der zur Generalversammlung erschienenen Mitglieder. Von den 30 in Berlin weilenden Mitgliedern waren 19 anwesend. Daher war die Generalversammlung gemass Punkt 15 des Statutes beschlussfähig.

Die Vorsitzende teilt mit dass die zwei aktiven Mitglieder des Vereines General Alexander Berezowsky und Herr Prof. Horbatschewsky im vorigen Jahre verstorben sind.

Die Vorsitzende bittet die Anwesenden ihr Andenken durch Erheben von den Platzen zu ehren. Daraufhin gab die Vorsitzende die Tagesordnung bekannt.

Das Mitglied der Kontrollkommission Frau Prof. M. Mirtschuk verliest den Bericht über die Revision der Einnahmen und Ausgaben des Vereines, des "Hilfskomitee für die Hungernden in der Ukraine" und des Hilfskomitees für Karpato-Ukrainer, sowie über ihre Tätigkeit vom 1. April 1939 bis 27. August 1942.

Die Kontrollkommission teilt mit, dass bei der Revision alles in vollkommener Ordnung gefunden worden ist.

Die Generalversammlung bestätigt den Bericht der Kontrollkommission einstimmig.

Das Mitglied des Vereines Oberst a. D.W.Muraschko verliest den Bericht des Vorstandes über die Geldforderungen des Herrn Dr. A.Petrenko.

Im Einklang mit den Schlussfolgerungen der Kontroll-Kommission, hat die Generalversammlung des "Hilfsvereines" beschlossen, die besagte Forderung des Dr. A.Petrenko, (Paris), an den "Hilfsverein" als gesetzlich unbegründet abzuweisen und den im Schreiben vom 17.XI.41 an Dr. A.Petrenko mitgeteilten Beschluss des Vorstandes ihre Bestätigung zu erteilen.

Die Generalversammlung nimmt die Erklärung des Vorstandes zur Kenntnis, dass im Falle sich Dr. Petrenko in materieller Not befindet und den "Hilfsverein" um finanzielle Unterstützung angeht, ein solcher Antrag nach Massgabe der vorhandenen Mittel und den übrigen Umständen gemäss genehmigt werden konnte, doch unter der Voraussetzung einer, dem Vorstand vorher schriftlich eingezeigten Abstandnahme Dr. Petrenko von seiner ihm gegenüber geltend gemachten pekuniären Forderung.

Die Generalversammlung hat auch folgende Berichte zur Kenntnis genommen:

a) Bericht der Vorsitzenden des "Komitees für die Hungernden in der Ukraine" und des "Hilfskomitees für die Karpato-Ukraine".

b) Berichterstattung des Vorstandes über die Massnahmen zur Umorganisation und Tätigkeitserweiterung des Vereines mit Antrag auf Gutheissung seiner diesbezüglichen Vorschläge.

c) Bericht hinsichtlich der in der offiziellen Presse in der Ukraine veröffentlichten, von Gauleiter Saukel im Namen des Führers an die nach Deutschland kommenden ukrainischen Arbeiter gegebenen Zusicherungen.

Beschluss der Generalversammlung.

In Anbetracht der veränderten Verhältnisse dem Antrag auf Auflösung zweier Komitees stattzugeben; dies sind:

a) Das Hilfskomitee für die Hungernden in der Ukraine,

b) Das Hilfskomitee für die Karpato-Ukrainer.

Die Bildung eines neuen Komitees und zwar des "Hilfskomitees für ukrainische Arbeiter und Notleidende" zu beschliessen; den Vorsitz dieses neugegründeten Komitees Frl. Elisabeth Skoropadsky zu übertragen, ihr zugleich die Vollmacht erteilend, die weitere Zusammensetzung des Komitees von sich aus und nach Gutdunken vorzunehmen.

Die restlichen Mittel der beiden aufzulösenden Komitees dem Ausgabefonds des neuen Hilfskomitees gutzuschreiben.

Nach Besprechung verschiedener mit der Tätigkeit des Verein verbundener Angelegenheiten, wurde wieder der Vorstand gewählt, und auch der Aufsichtsrat und die Kontrollkommission.

I) In den Vorstand:

a) Frau Alexandra Skoropadsky,

b) Herr Dr. Winkler,

c) Herr Kapitan z. See Erich v. Müller.

II) In den Aufsichtsrat:

a) Frau Senator Olga Djakow,

b) Frau Ing. Katherina Muraschko,

c) Herr Professor Dmytro Doroschenko.

III) In die Kontrollkommission:

a) Oberst a. D. Iwan Petruschewsky,

b) Frau Prof. Marie Mirtschuk,

c) Oberst a. D. Alexander Sachno-Ustimowitsch.

Die Generalversammlung endete um 8 Uhr abends.

Vorstands-Mitglieder:
Alexandra Skoropadsky (niðnuc)
Gustav Winkler (niðnuc)
Sekretar: *Schemet (niðnuc)*

Landesarchiv Berlin. Bestand Amtsgericht Charlottenburg. Sonderinventar. Vereinregister. Rep.42, Acc 2147, Nr.26637. - Ukrainischer Verein für Rotekreuz - Hilfe - Leistungen (Hilfsverein für Ukrainische Flüchtlinge). 1924-1955. Blatter 76-77.

Переклад

Протокол

Загальних Зборів "Українського товариства допомоги біженцям"

Берлін, 27 серпня 1942 року.

Засідання Загальних Зборів розпочалося о 17.00.

Головує згідно пункту 14 Статуту Товариства, Президент Товариства пані Олександра Скоропадська.

Президент доручила члену Наглядової Ради пану С.Шемету бути секретарем Зборів.

Голова Зборів повідомила про кількість членів, присутніх на Загальних Зборах. З 30-ти членів, що проживають в Берліні, були присутні 19. Таким чином, згідно пункту 15, Загальні Збори були повноважними приймати рішення.

Голова повідомила, що у минулому році померли активні члени Товариства генерал Олександр Березовський та пан професор Горбачевський.

Голова попросила присутніх вшанувати їхню пам'ять вставанням з місць.

Після цього Голова оголосила Порядок денний.

Член Контрольної Комісії пані професор Мірчук оголосила звіт про ревізію прибутків та видатків Товариства, "Комітету з допомоги голодуючим в Україні" та Комітету з надання допомоги карпато-українцям, а також звіт про її діяльність з 1 квітня 1939 року до 27 серпня 1942 року.

Контрольна Комісія повідомляє, що ревізія в усьому виявила повний порядок.

Загальні Збори одногосло затвердили звіт Контрольної Комісії.

Член Товариства полковник у відставці Д.В.Мурашко доповів Правлінню про прохання грошової допомоги від пана доктора А.Петренка.

Згідно з висновком Контрольної Комісії, Загальні Збори Товариства допомоги прийняли рішення: зазначене прохання доктора А.Петренка (Париж) до "Товариства Допомоги" відхилити як юридично необґрунтоване та підтвердити рішення Правління, викладене в листі до доктора А.Петренка від 17.XI.41 року.

Загальні Збори взяли до уваги пояснення Правління, що у випадку, коли доктор Петренко перебуватиме в матеріальній скруті та звернеться по фінансову допомогу до "Товариства Допомоги", подібне прохання при наявності засобів та відповідно до інших обставин може бути задоволене за умови, що д-р Петренко надасть Правлінню письму відмову від свого попереднього клопотання про фінансову допомогу.

Загальні Збори також прийняли до уваги наступні звіти:

а) Звіт Голови "Комітету допомоги голодуючим в Україні" та "Комітету допомоги карпато-українцям".

б) Доповідь Правління про заходи з реорганізації та розширення діяльності Товариства з проханням схвалити його відповідні пропозиції.

в) Доповідь стосовно надрукованих в офіційній пресі України гарантій українським робітникам, які мали прибути до Німеччини, наданих гауляйтером Заукелем від імені фюрера.

Рішення Загальних Зборів.

У світлі обставин, що змінилися, прийняти пропозицію про розпуск двох комітетів:

- а) Комітет допомоги голодуючим в Україні,
- б) Комітет допомоги Карпато-українцям.

Вирішено створити новий комітет, а саме “Комітет допомоги українським робітникам та нужденним”; головування у цьому новоствореному Комітеті передати панні Єлизаветі Скоропадській, водночас надати їй повноваження на власний розсуд визначити подальший склад Комітету.

Залишкові кошти обох зліквідованих Комітетів передати новому Комітету Допомоги.

Після обговорення різноманітних справ, пов’язаних з діяльністю Товариства, були обрані Правління, а також Наглядова Рада та Контрольна Комісія.

I) До складу Правління:

- а) Пані Олександра Скоропадська,
- б) Пан доктор Вінклер,
- в) Пан капітан першого рангу Еріх фон Мюллер.

II) До складу Наглядової Ради:

- а) Пані Сенатор Ольга Д’якова,
- б) Пані інженер Катерина Мурашко,
- в) Пан професор Дмитро Дорошенко.

III) До складу Контрольної Комісії:

- а) Полковник у відставці Іван Петрушевський,
- б) Пані професор Марія Мірчук,
- в) Полковник у відставці Олександр Сахно-Устимович.

Загальні Збори закінчились о 20.00.

Члени Правління:

Олександра Скоропадські (підпис)

Густав Вінклер (підпис)

Секретар: Шемет (підпис)

---

1. Боряк Г.В. Зарубіжні архіви та зарубіжна архівна україніка // Архівознавство: підручник для студентів вищих навчальних закладів України / Редкол.: Я.С.Калакура (гол. ред.) та ін. - К., 1998. - С.105-130.

2. Боряк Т.Г. Документальна спадщина української еміграції в Європі: Празький архів (1945-2010): [монографія] / Тетяна Боряк; М-во культури України, Нац. акад. керів. кадрів культури і мистецтв. - Ніжин: Вид-во НДУ імені Миколи Гоголя, 2011. - 544 с.

3. Бурім Д.В., Кураєв О.О., Мицик Ю.А., Себта Т.М. Україніка в архівах і бібліотеках Німеччини / Студії з архівної справи та документознавства. - К., 2007. - Том 15. - С.141-147.

4. Бурім Д.В., Кураєв О.О., Мицик Ю.А., Себта Т.М. Архівна і бібліотечна україніка в Німеччині // Українська архівна енциклопедія. - К., 2008. - С.109-114.

5. Бурім Д.В., Кучерук О.С., Маєрін О.О. Наукова та видавнича діяльність Наукового товариства імені Шевченка в Європі. - К., 2007. - 528 с.

6. Бурім Д.В. Два погляди на історію конфлікту 1930-1931 рр. в Українському науковому інституті в Берліні // Наукові записки. Збірник праць молодих вчених та аспірантів. Інститут української археографії та джерелознавства ім. М.С.Грушевського НАН України. - К., 1997. - Т.2. - С.474-490.

7. Бурім Д.В. До історії конфлікту 1930-1931 років в Українському науковому інституті в Берліні: листи Дмитра Дорошенка і Олександра Скорописа-Йолтуховського до голови Наукового товариства імені Тараса Шевченка у Львові професора Івана Раковського // Українське архівознавство: історії, сучасний стан та перспективи. Наукові доповіді Всеукраїнської конференції (Київ, 19-20 листопада 1996 року). - К., 1997. - Частина перша. - С.268-279.

8. Бурім Д.В. Науково-організаційна, викладацька та дослідницька діяльність Д.І.Дорошенка в першій період існування Українського наукового інституту в Берліні (1926-1931 рр.) // Наукові записки. Збірник праць молодих вчених та аспірантів. Інститут української археографії та джерелознавства ім. М.С.Грушевського НАН України. - К., 1997. - Т.2. - С.491-511.
9. Бурім Д.В. Організація українських націоналістів і Гетьманський центр в боротьбі за Український науковий інститут в Берліні та позиція німецьких урядових кіл (1933 р.) // Вісник Київського національного лінгвістичного університету. Серія "Історія, економіка, філософія" Вип. 7-8 Український консерватизм і гетьманський рух: Історія, ідеологія, політика / Гол. ред. Ю.І.Терещенко. - К.: Вид. центр КНЛУ, 2005. - С.185-195.
10. Дипломатія УНР та Української Держави в документах та спогадах сучасників: У двох томах / Упоряд. і передм. І.М.Гнатишина, О.С.Кучерука, О.О.Мавріна. Вступ. слово В.С.Огриска. - К.: Укр. письменник, 2008. - Том 1. - 369 с.; Том 2. - 379 с.
11. Збірник на пошану Івана Мірчука (1891-1961) / За редакцією О.Кульчицького. - Мюнхен; Нью-Йорк; Париж; Вінніпег, 1974. - 312 с.
12. Каменецький І. Українське питання в німецькій зовнішній політиці між двома світовими війнами // Євген Коновалець та його доба. - Мюнхен: Видання Фундації імені Євгена Коновальця, 1974. - С.851-882.
13. Карпатська Україна в боротьбі. Збірник. - Відень, 1939. - 234 с.
14. Книш З. Перед походом на Схід. Спогади й матеріали до діяння Організації Українських націоналістів у 1939-1941 роках. - Торонто, 1958. - I частина. - 188 с.; II частина. - 192 с.
15. Косик В. Україна і Німеччина у другій світовій війні. - Париж; Нью-Йорк; Львів: Наукове товариство імені Тараса Шевченка у Львові, 1993. - 660 с.
16. Кривець Н.В. Українсько-німецькі відносини: політика, дипломатія, економіка. 1918-1933 рр. - К.: Інститут історії України НАН України, 2008. - 322 с.
17. Кубійович В. Українці в Генеральній Губернії. 1939-1941. Історія Українського Центрального Комітету. - Чикаго, 1975. - 664 с.
18. Кураєв О.О. Архівна україніка в державних архівах Берліна: Документи стосовно політики Німеччини в українському питанні 1913-1918 рр. // Архівознавство. Археографія. Джерелознавство. Міжвідомчий збірник наукових праць. - К., 2006. - Вип.8. - С.141-149.
19. Кураєв О.О. Політика Німеччини й Австро-Угорщини в Першій світовій війні: український напрямок. - К., 2009. - 456 с.
20. Кураєв О.О. Українська проблема у політиці Берліна та Відня у Першій світовій війні (1914-1918). - К., 2006. - 247 с.
21. Матяш І.Б. Архівна україніка в Канаді: історіографія, типологія, зміст. - К., 2008. - 152 с.
22. Мицик Ю.А. виправлення поміченої помилки // Український археографічний щорічник. - К., 2002. - Вип.7. - С.508-509.
23. Мицик Ю.А. Огляд джерел з історії України та Росії XV-XIX ст. в зібраннях ФРН // Український археографічний щорічник. - К., 1999. - Вип.3-4. - С.110-140.
24. Мірчук І. Український науковий інститут в Берліні // Сьогодні й минуле (Мюнхен). - 1949. - Ч.1-2. - С.87-90.
25. Наріжний С. Українська еміграція. Культурна праця української еміграції між двома світовими війнами. - Прага, 1942. - Ч.1. - 370 с.
26. Наріжний С. Українська еміграція. Культурна праця української еміграції 1919-1939 (матеріали, зібрані С.Наріжним до частини другої). - К.: Видавництво імені Олени Теліги, 1999. - 272 с.
27. Палієнко М.Г. Архівні центри української еміграції (створення, функціонування, доля документальних колекцій). - К., 2008. - 688 с.
28. Палієнко М.Г. Українські архівні центри за кордоном // Нариси з історії архівної справи в Україні. - К., 2002. - С.537-558.
29. Паньківський К. Від держави до Комітету. - Нью-Йорк; Торонто, 1957. - 160 с.
30. Паньківський К. Від Комітету до Державного центру (1944-1948). - Нью-Йорк; Торонто, 1968. - 288 с.
31. Паньківський К. Роки німецької окупації (1941-1944). - Нью-Йорк; Торонто, 1965. - 480 с.
32. Песчаній О.О. Українці міжвоєнної доби в мюнхенських архівах // Український археографічний щорічник. - К., 2002. - Вип.7. - С.124-132.
33. Пісун В.М. Політичний вибір української еміграції (20-ті роки ХХ століття): Монографія. - К.: "МП Леся", 2006. - 672 с.: іл.
34. Пропамятна книга Данцігерів. Історичні нариси та спомини колишніх студентів Політехніки Вільного Міста Данцігу 1921-1945 / Матеріали вибрав і приготував до друку Володимир Шитрикевич. - Філадельфія; Торонто; Нью-Йорк, 1979. - 218 с.
35. Себта Т. Україніка в Берлінській державній бібліотеці Пруської культурної спадщини та Федеральному архіві в Берліні // Архіви України. - 2007. - №№1-3. - С.215-249.
36. Скиба Р. Українське національне об'єднання (УНО) в Німеччині // Яріш В., Сулима М. та ін. Українці в Берліні. 1918-1945. Пропамятний збірник доповідей і спогадів з життя і діяльності українців у Берліні з нагоди 3'їзду 5-го вересня 1981 р. в Шератон готелі в Торонто, Канада. / Редактор: Верига В. - Торонто, 1996. - С.177-183.
37. Срібняк І.В. Полонені українці в Австро-Угорщині та Німеччині (1914-1920 рр.). - К.: Київський державний лінгвістичний університет, 1999. - 296 с.

38. Сулима М. Український науковий інститут // Яріш В., Сулима М. та ін. Українці в Берліні. 1918-1945. Пропам'ятний збірник доповідей і спогадів з життя і діяльності українців у Берліні з нагоди 3'їзду 5-го вересня 1981 р. в Шератон готелі в Торонто, Канада. / Редактор: Верига В. - Торонто, 1996. - С.81-87.
39. Троцинський В.П. Міжвоєнна українська еміграція в Європі як історичне і соціально-політичне явище / НАН України. Інститут соціології: Відп. ред. В.Б.Свтух. - К.: Інтел, 1994. - 260 с.
40. Троцинський В.П., Шевченко А.А. Українці в світі. - Київ, Видавничий дім "Альтернативи", 1999. - 352 с.
41. Українська архівна енциклопедія / Редколегія: І.Б.Матяш (голова) та ін. - К., 2008. - 882 с.
42. Українська політична еміграція 1919-1945: Документи і матеріали / Упорядники: В.С.Лозицький (голова) та ін. Редколегія: Ю.А.Левенець (співголова), В.А.Смолій (співголова) та ін. - К.: Парламентське вид-во, 2008. - 928 с. + 16 с. іл.
43. Українські дипломатичні представництва в Німеччині (1918-1922): Документи і матеріали / Упор. В.М.Даниленко, Н.В.Кривець. - К.: Смолоскип, 2012. - 592 с.: іл.
44. Яріш В., Сулима М. та ін. Українці в Берліні. 1918-1945. Пропам'ятний збірник доповідей і спогадів з життя і діяльності українців у Берліні з нагоди 3'їзду 5-го вересня 1981 р. в Шератон готелі в Торонто, Канада / Редактор: Верига В. - Торонто, 1996. - 256 с.
45. Das Landesarchiv Berlin und seine Bestände. Band 1. - Herausgegeben von Jurgen Wetzels. Redaktion Sigurd - H.Schmidt. - Berlin: Selbstverlag des Landesarchiv Berlin, 1992. - 608 s.
46. Golczewski, Frank. Deutsche und Ukrainer. 1914-1939. - Paderborn; Munchen; Wien; Zurich, 2010. - 1085 s.
47. Kotowski, Albert S. "Ukrainisches Piemont"? Die Karpatenukraine am Vorabend des Zweiten Weltkrieges // Jahrbucher für Geschichte Osteuropas. - 2001. - H.1. - S.67-95.
49. Kulinitich, Ivan. Ukrainisch-deutsche Wissenschaftsbeziehungen in den Jahren 1922 bis 1932 // Deutschland-Sowjetunion. - Berlin, 1966. - S.64-72.
50. Kumke, Carsten. Das Ukrainische Wissenschaftliche Institut in Berlin: Zwischen Politik und Wissenschaft // Jahrbucher für Geschichte Osteuropas. - 1995. - Nr.43. - S.218-253.
51. Landesarchiv Berlin. Bestand Magistrat der Stadt Berlin. Generalburo. A Rep.001-02, Nr.890. - Ukrainisches Wissenschaftliches Institut in Berlin.
52. Landesarchiv Berlin. Bestand Amtsgericht Charlottenburg. Sonderinventar. Vereinregister. Rep.42, Acc 2147, Nr.26637. - Ukrainischer Verein für Rotekreuz - Hilfe - Leistungen (Hilfsverein für Ukrainische Flüchtlinge). 1924-1955.
53. Landesarchiv Berlin. Bestand Amtsgericht Charlottenburg. Sonderinventar. Vereinregister. Rep.42, Acc 2147, Nr.26739. - Verein zur Forderung der ukrainischen Wissenschaft und Kultur (Berlin). 1924-1955.
54. Landesarchiv Berlin. Bestand Amtsgericht Charlottenburg. Sonderinventar. Vereinregister. Rep.42, Acc 2147, Nr.26467. - Ukrainische Gesellschaft in Berlin ("Ukrajins'ka Hromada v Berlini"). 1919-1955.
55. Landesarchiv Berlin. Bestand Amtsgericht Charlottenburg. Sonderinventar. Vereinregister. Rep.42, Acc 2147, Nr.27159. - Ukrainische Nationale Vereinigung, Berlin. 1933-1970.
56. Landesarchiv Berlin. Bestand Amtsgericht Charlottenburg. Sonderinventar. Vereinregister. Rep.42, Acc 2147, Nr.27458. - Verein der Ukrainer in Deutschland, e.V. Sitz in Berlin. 1921-1956.
57. Landesarchiv Berlin. Bestand Amtsgericht Charlottenburg. Sonderinventar. Vereinregister. Rep.42, Acc 2147, Nr.27500. - Gemeinschaft ausländischer Studierenden an der Handels - Hochschule Berlin. 1928-1956.
58. Landesarchiv Berlin. Bestand Amtsgericht Charlottenburg. Sonderinventar. Vereinregister. Rep.42, Acc 2147, Nr.27505. - Hauptgemeinschaft ausländischer Studierender. Sitz in Berlin. 1928-1956.
59. Voigt, Gerd. Das ukrainische wissenschaftliche Institut in Berlin 1926-1945 // Zur Ukrainepolitik des deutschen Imperialismus. - Jena, 1969. - S.118-156.
60. Zlepko, Dmytro. Die Entstehung der polnisch-ungarischen Grenze (Oktober 1938 bis 15. Marz 1939). Vergangenheitsbewältigung oder Großmachtpolitik in Ostmitteleuropa. - Munchen, 1980. - 207 s.

Бурим Д.В. Деятельность Украинского общества помощи беженцам в Германии. По материалам Архива Федеральной Земли Берлин (Германия, Берлин)
В публикации исследуется деятельность Украинского общества помощи беженцам в Германии по материалам фондов Архива Федеральной Земли Берлин.

Burim D.V. The activity of the Ukrainian Society of aid to refugees in Germany. According to the materials of the Archives of the Federal Land of Berlin (Germany, Berlin)
The activity of the Ukrainian Society of aid to refugees in Germany based on the Archives of the Federal Land of Berlin is analyzed in the article.